



СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

**ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ
МАЊИНА
У УСТАВНОПРАВНОМ
СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ**

ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ
МАЊИНА У УСТАВНОПРАВНОМ
СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Book CLXXVII

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

Book 42

COMMITTEE FOR NATIONAL MINORITIES AND HUMAN RIGHTS STUDIES

RIGHTS OF NATIONAL MINORITIES
UNDER THE CONSTITUTIONAL
SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

PROCEEDINGS OF THE ROUND TABLE HELD ON NOVEMBER 27, 2017

Accepted for publication at the 7th Session of the Department of Social Sciences, held on September 25, 2018, after being reviewed by Academician *Tibor Varady*, Professors *Marijana Pajvančić*, *Dragoljub B. Đorđević*, *Miodrag Jovanović*, *Branko Ćupurdija*, *Biljana Sikimić*, PhD and *Mladena Prelić*, PhD

Editor
Academician
TIBOR VARADY

BELGRADE 2019

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXXVII

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Књига 42

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И ЉУДСКИХ ПРАВА

ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ
МАЊИНА У УСТАВНОПРАВНОМ
СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ЗБОРНИК РАДОВА СА ОКРУГЛОГ СТОЛА ОДРЖАНОГ 27. НОВЕМБРА 2017.

Примљено на VII скупу Одељења друштвених наука 25. септембра 2018.
године на основу рецензија академика *Тибора Варадија*, професора
Маријане Пајванчић, *Драгољуба Б. Ђорђевића*, *Миодрага Јовановића*,
Бранка Ђујурдије, др *Биљане Сикимић* и др *Младене Прелић*

У р е д н и к
академик
ТИБОР ВАРАДИ

БЕОГРАД 2019

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнеза Михаила 35

Лектура
Невена Ђурђевић

Коректура
Весна Шубић

Технички уредник
Никола Стевановић

Тираж 300 примерака

Штампа
ЈП Службени гласник

САДРЖАЈ

<i>Предговор – Тибор Варади.</i>	<i>7</i>
<i>Тамаш Корхец, Нетериторијална самоуправа у Србији – 15 година усавршавања правног оквира културне аутономије</i>	<i>9</i>
<i>Tamás Korhecz, Non-territorial Self-Governance in Serbia – 15 Years Long Evolution of the Legal Framework of Cultural Autonomy.</i>	<i>28</i>
<i>Горан Башић, „Културна аутономија“ националних мањина у Републици Србији</i>	<i>29</i>
<i>Goran Bašić, National Minorities “Cultural Autonomy” in the Republic of Serbia</i>	<i>42</i>
<i>Зоран Павловић, Службена употреба језика и писама националних мањина</i>	<i>43</i>
<i>Zoran Pavlović, Official use of Minority Languages and Scripts</i>	<i>61</i>
<i>Милош Миленковић, Заједница немајеријалног културног наслеђа мањина у Републици Србији – прилике и препреке</i>	<i>63</i>
<i>Miloš Milenković, Opportunities and Obstacles to Minority Intangible Cultural protection in Serbia</i>	<i>69</i>
<i>Петар Теофиловић, Трендови у области права националних мањина у Србији.</i>	<i>71</i>
<i>Petar Teofilović, Some Trends in the Area of Minority Rights in Serbia</i>	<i>81</i>

Ксенија Марковић, Јовица Павловић, <i>Територијална или културна аутономија за националне мањине? Студија случаја Републике Србије</i>	83
Ksenija Marković, Jovica Pavlović, <i>Territorial or Cultural Autonomy for National Minorities? A Case Study of Serbia</i>	98
Дубравка Валић Недељковић, <i>Медији на језицима националних мањина у Србији од Устава и законских норми до свакодневице</i>	99
Dubravka Valić Nedeljković, <i>Media in Minority Languages in Serbia, from the Constitution and Legal Standards to Everyday Life</i>	112
Александра Боснић Ђурић, <i>Обликоворна моћ културе и могућности креирања интеркултурне сензибилности у глобализованом свету</i>	113
Aleksandra Bosnić Đurić, <i>Shaping Power of Culture and the Possibility of Creating Intercultural Sensibility in a Globalized World</i>	123
Зоран Лутовац, <i>Перспектива интеркултуралности у контексту перцепције грађана Србије о националним мањинама, суседима и имигрантима</i>	125
Zoran Lutovac, <i>Perspective of Interculturalism in the Context of Serbian Citizens Perceptions on Ethnic Minorities, Immigrants and Neighbors</i>	139
Бранимир Стојковић, <i>Појраничје, мањине и међукултурно комуницирање</i>	141
Branimir Stojković, <i>Boundary, Minorities and Intercultural Communication</i>	151
Сања Лазаревић Радак, <i>Сто година (не)толеранције: националне државе, хибридности и балканизација</i>	153
Sanja Lazarević Radak, <i>Hundred Years of (In)Tolerance: National States, Hybridity and Balkanization</i>	165

ПРЕДГОВОР

Према речима чувеног француског писца Албера Камија (Albert Camus) демократија није закон већине, већ заштита мањине. Норвешки драмски писац Хенрик Ибсен (Henrik Ibsen) иде корак даље. Према њему, мањина је увек у праву.

Није сигурно да је мањина увек у праву, али је тачно да се оправдани захтеви мањина чешће негирају, него оправдани захтеви већине. И то нас води до сложеног питања када су мањине заправо у праву.

У овом Зборнику сакупљени су радови који су представљени на Округлом столу са називом „Права националних мањина у уставноправном систему Републике Србије“. Округли сто одржан је 27. новембра 2017. године у организацији Одбора САНУ за проучавање националних мањина и људских права. Предмет Округлог стола једна је од тема које су од посебног значаја при укључивању Србије у европске интеграције.

Неколико радова настоји да стави питање мањинских права у шири концептуални и историјски контекст, отварајући и питање перспективе њиховог развоја. У ову групу радова могао би се сврстати рад Зорана Лутовца посвећен перспективама интеркултуралности, те перцепцијама грађана Србије о националним мањинама, суседима и имигрантима. Ту спада и рад Сање Лазаревић Радак, која настоји да предочи поимања толеранције и нетолеранције током последњих сто година. У ову групу спада и рад Петра Теофиловића који настоји да прати трендове у области мањинских права у Србији, затим рад Александре Боснић Ђурић са фокусом на културу и интеркултуралну сензибилност, те рад Бранимира Стојковића који настоји да сагледа границе и међукултурно комуницирање.

Значајан број радова посвећен је специфичним конкретним мањинским правима, те одређивању њиховог домашаја. Ксенија Марковић и Јовица Павловић отварају дилему између опција територијалне и културне аутономије. Тамаш Корхеџ и Горан Башић дају анализу нетериторијалне (односно културне) аутономије у српским уставноправним оквирима. Радови Зорана Павловића, Милоша Миленковића и Дубравке Валић Недељковић испитују стање и могућности у погледу одређених кључних елемената културне (нетериторијалне) аутономије, као што су питање службене употребе језика, заштите нематеријалног културног наслеђа, те функционисања медија националних мањина.

Суживот више култура у Србији је и пожељан и могућ. То подразумева и мањинска права. Радови у овом Зборнику доприносе томе да се ова потреба схвати, као и да се јасније види која мањинска права представљају ослонац равноправног суживота у Србији.

Академик Тибор Варади

ЗАШТИТА МАЊИНСКОГ НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – ПРИЛИКЕ И ПРЕПРЕКЕ¹

МИЛОШ МИЛЕНКОВИЋ*

А п с т р а к т. – Нематеријално културно наслеђе (НКН) представља скуп кључних веровања и пракси која симболизују културни идентитет одређене друштвене групе, по правилу са етничким, односно религијским предзнаком. Основни оквир (проучавања и) заштите НКН на глобалном нивоу јесте Конвенција о његовом очувању, коју је Унеско усвојио 2003. године, а Србија ратификовала 2010. године. Етнолошко-антрополошка истраживања показују да етничке и конфесионалне заједнице широм света, па тако и у Републици Србији, елементе нематеријалног културног наслеђа доживљавају не само као симболе, већ и као објективне маркере сопственог идентитета и кључна места кохезије и континуитета својих заједница. Унеско препушта државама-потписницама да осмисле сопствену мрежу заштите НКН што, како показује компаративна пракса, доводи преваходно до заштите већинског наслеђа. Усмерена истраживања посвећена примени етнологије и антропологије на домен етнополитике показују да представници мањинских заједница доживљавају подзаступљеност елемената њиховог НКН као облик културне репресије. У том смислу, заштита НКН није тек пуко стручно и техничко питање већ потенцијално осетљиво политичко, правно, безбедносно и економско питање које захтева континуирану сарадњу и бригу наших научно-истраживачких организација и институција јавне управе и локалне самоуправе. У овом предавању излажу се значајнији до сада уочени проблеми, откривени у вези са заштитом мањинског НКН у Србији и промишљају прилике и начини да се она из мултикултурног семена раздора преобликује у интеркултурни мирнодопски инструмент.

Кључне речи: нематеријално културно наслеђе, културни идентитет, националне мањине, културна права, Унеско

Република Србија је 2010. године ратификовала Конвенцију о очувању нематеријалног културног наслеђа (НКН) Организације Уједињених нација за образовање, науку и културу (Унеско), усвојену 2003. године.² Тиме је

¹ Резултат рада на пројекту „Идентитетске политике Европске уније – прилагођавање и примена у Републици Србији“ (177017) Министарства просвете, науке и технолошког развоја на Филозофском факултету Универзитета у Београду.

* Универзитет у Београду – Филозофски факултет, Одељење за етнологију и антропологију. Етнолошко-антрополошко друштво Србије. milmil@f.bg.ac.rs

² Закон о потврђивању Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа. „Сл. гласник РС – међународни уговори“, бр. 1/2010.

преузета међународна обавеза истраживања, заштите и промоције НКН, представљеног тзв. „елементима“ који се селекују на државном нивоу. Унеско НКН дефинише на исти начин на који културно-историјске науке дефинишу културни идентитет, као скуп знања, веровања и обичајних пракси карактеристичних за одређену заједницу, укључујући језик. Иста дефиниција примењена је и приликом имплементације Конвенције у Републици Србији, поверене мрежи заштите НКН коју чине институције и појединци из области етнологије и културне антропологије, етномузикологије, етнолингвистике и фолклористике.³

Као скуп веровања и пракси које чине срж идентитета неке заједнице, НКН је динамичан систем, који се преноси с генерације на генерацију, делимично се трансформишући током тог процеса, бивајући осмишљаван и преосмишљаван од стране група и појединаца у односу према природној средини, сопственој историји, другим заједницама, држави, међународној заједници, компанијама и цивилном друштву. Оно не представља искључиво оквир у којем се људска креативност и културна разноврсност изражавају, како то Унеско дефинише својом сродном Конвенцијом о заштити и унапређењу разноликости културних израза⁴, већ и за своје носиоце и за припаднике других заједница, важи као скуп објективних маркера идентитета и његовог континуитета. У том смислу, заштита НКН је посебно погодна да прошири и постепено надомести стандардне праксе уграђене у мултикултурни модел политике идентитета, које су према налазима истраживања широм друштвених наука и хуманистичких дисциплина углавном штетне.⁵

Ипак, заштита НКН представља и веома плодно поље за идентитетску есенцијализацију и политичку инструментализацију. Социокултурна антропологија програмски је критички оријентисана према есенцијализацији културних идентитета и репресији према мањинским популацијама од стране оних које су већинске, односно према репресији над појединцима унутар заједница, како мањинских тако и већинских, „у име“ културе или идентитета.⁶ У том смислу, антрополошко тумачење Унесковог приступа идентитету симболизованог наслеђем које се конституише чином избора, које неко може да изабере и заштити (али и да не изабере, искључи и тиме потисне), по правилу би требало да је негативно и изузетно критично. Ранија строго антрополошка читања тако постављеног система и јесу понуђена у распону од резервисаног приговарања

³ Основни подаци о мрежи заштите НКН доступни су на интернет страници Центра за нематеријално културно наслеђе Србије: <http://nkns.rs/>.

⁴ <http://zaprokul.org.rs/wp-content/uploads/2015/03/Convention.pdf>. Ова верзија укључује и смернице за спровођење.

⁵ Goran Bašić, *Vodič za kreiranje inkluzivnih kulturnih politika: U Novom Pazaru, Sjenici i Tutinu*, Novi Pazar: Damad, 2014; Ilija Vujačić, *Deset godina nove manjinske politike u Srbiji*, *Politička misao* 2012, 49 (2), str. 150–165.

⁶ Elizabeth Zechenter, *In the Name of Culture: Cultural Relativism and the Abuse of the Individual*, *Journal of Anthropological Research* 1997, 53(3), str. 319–348.

до отвореног супротстављања.⁷ Антропологија, традиционално опрезна према инструментализацији идентитета, Унесков пројекат у већини тумачи као још један вид злоупотребама подложне есенцијализације традиције. Не негирајући потенцијалну корист, антрополошка критика ипак се усмерава на већ уочену или потенцијално препознату штетност ретрадиционализације. У том смислу, строго антрополошко читање Унесковог пројекта глобалног очувања културне разноврсности доживљава га као оквир који легализује и легитимизује подређивања људских права колективним, културним правима заједница.⁸

Међутим, ако га сагледамо кроз мирнодопску призму, Унесков пројекат нам нуди и бројне прилике које без њега не бисмо имали на располагању. Међу њима је најважнија могућност стављања колективног идентитета у службу стабилности и развоја. Позитивно конотирајући наслеђе осмишљавањем инструмената који га чине предметом поноса и наде (попут листи елемената и њихове међународне медијске и образовне промоције), Унеско је понудио модел који наслеђе чини савременим, повезаним с политиком и економијом, дакле, ка миру и благостању оријентисану интерпретацију колективног идентитета, сасвим супротну политичким и ратним злоупотребама на које смо навикли. Повезујући добробит заједнице (на међународном, државном, регионалном или локалном нивоу) с њеним идентитетом, преко туристичких, образовних, забавних и других конструктивних употреба идентитета, Унесков модел је већинским и мањинским популацијама широм човечанства понудио оквир у којем своје идентитете не морају више да доживљавају као ривалске, већ као скупове наслеђа који се могу заједно чувати и штитити. И, што је најважније за основну тему нашег скупа, Унеско је понудио модел којим традиција, у начелу кочница модернизације и напретка у остваривању људских права, постаје управо њихов главни покретач.

Ипак, у савременој српској консеквенцијалистички оријентисаној етнологији-антропологији, која настоји да помири културно-историјски карактер етнологије и социјално-теоријски карактер антропологије, деконструкција културних митова, укључујући ту и саме нације, није нужно приоритет, у поређењу с последицом какву Унеско нуди уместо тога – мир и стабилност. У том маниру, током последњих година предузета су истраживања која имају за циљ да неминовност есенцијализације идентитета од стране оних који у њих верују проуче са не нужно деконструктивистичких позиција, а налазе таквог проучавања примене заједно са носиоцима самог наслеђа. Приступајући овом проблему из позиције етнологије-антропологије схваћене као мултикултурне

⁷ Thomas Hylland Eriksen, *Diversity versus difference: Neo-liberalism in the minority debate*. У зborniku radova *The Making and Unmaking of Difference* (uredili Richard Rottenburg, Burkhard Schnepel i Shingo Shimada), Bielefeld: Transaction, 2016, str. 13–36; Љиљана Гавриловић, *Поштрапа за особеношћу: Иззови и дилеме унутар концепција очувања и репрезентивања нематеријалног културног наслеђа*, Етноантрополошки проблеми 2011, 6 (1), стр. 221–234.

⁸ Ian Hodder, *Cultural heritage rights: From ownership and descent to justice and well-being*, *Anthropological Quarterly* 2010, 83 (4), str. 861–882.

пропедеутике, академског менаџмента идентитета и интерне културне дипломатије⁹, стандардна антрополошка критика есенцијализације идентитета од стране самих заједница, за коју процењујемо да нема изгледа да допре до заинтересованих страна, замењена је циљаним мирењем с неминовношћу политичке инструментализације културних разлика од стране друштвених актера. У таквом читању, Унесков приступ видимо као мирнодопски инструмент изградње међуетничког помирења – не само као предмет за критичку деконструкцију, већ као начин на који ка миру оријентисано друштвено-хуманистичко академско поље може да допринесе остваривању културних права националних мањина *инклузивно а не и ривалски* у односу на институције којима у демократији доминира већинска популација. Овакав мирнодопски приступ етнологији, иначе злоупотребљаваној у ратнохушкачке сврхе, заснован је на идеји да проучавање култура има за циљ да саме културе повеже (а не да их завади) и да људе помири (уместо да их узнемирава). Спроведена усмерена основна истраживања, маниром примењене хуманистике, демонстрирају поткованост, обученост и намере српских етнолога-антрополога да проучавају, штите и промовишу културно наслеђе свих заједница у Републици Србији. У текуће етнолошко-антрополошке пројекте који су усмерени на истраживање културних идентитета и културног наслеђа спадају пројекти Одељења и Института за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду, Етнолошко-антрополошког друштва Србије, Етнографског института САНУ и Етнографског музеја у Београду: „Антрополошко проучавање Србије: од културног наслеђа до модерног друштва“, „Идентитетске политике Европске уније: прилагођавање и примена у Републици Србији“, „Трансформација културних идентитета у савременој Србији и Европска унија“, „Културни идентитети у процесима европских интеграција и регионализације“, „Дефинисање југословенског културног наслеђа“, „Културно наслеђе и идентитет“, „Мултиетничитет, мултикултуралност, миграције – савремени процеси“, „Стратегије идентитета – савремена култура и религиозност“, „Интер-дисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије“, „Нематеријално културно наслеђе у мултиетничким заједницама Баната“, „Културни идентитети као нематеријално културно наслеђе“ и „Урбано културно наслеђе и религиозност у Србији“.

Ипак, основна препрека остварењу овако изгледне прилике свакако је перцепција о *поздасатиљености* елемената мањинског НКН као последици

⁹ Милош Миленковић, *Антиројолоџија као мултикултурна пропедеутика у Србији: „Национална наука“, културна историја и друштвена надања*, у: Зборник радова Традиционално и савремено у култури Срба (уредила Драгана Радојичић), Посебна издања ЕИ САНУ, књ. 49, Београд: Етнографски институт САНУ, 2003, стр. 133–148; Исти, *Antropologija multikulturalizma: Od politike identiteta ka oživljanju kulturnog nasleđa*, Etnološka biblioteka, књ. 80, Београд: Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Srpski genealoški centar, 2010; Исти, *Повраћак наслеђу: Оглед из примењене хуманистике*, Етноантрополошки проблеми – монографије, књ. 3, Београд: Филозофски факултет и Досије студио, 2016.

стратешког игнорисања или етнополитички мотивисане злонамерности. Она је препозната и у литератури посвећеној проблемима примене Унескових концепата у пракси и од стране саме те организације. Реч је о препреци која је типска, структурно уграђена у саму дефиницију наслеђа и сам модел какав је глобално успостављен за његово очување на националном нивоу. Конвенцијом је, будући да представља само оквир за установљавање и организацију заштите НКН, националним државама поверено да у складу са сопственим приоритетима регулишу које наслеђе ће бити препознато као релевантно. Као последица таквог решења, државе су по правилу као репрезентативно наслеђе кандидовале елементе већинских популација. Овај проблем је већ препознат и о њему су вођене полемике, посебно с обзиром на чињеницу да ригидна примена система заштите може представљати асимилацију озваничену међународним уговорима.¹⁰ Полемике су резултовале доношењем Оперативних смерница којима Унеско обавезује државе-потписнице на очување НКН свих својих грађана без обзира на етничке, религијске, језичке, расне и друге културне разлике.¹¹

Током рада на поменутим етнолошко-антрополошким пројектима посвећеним нематеријалном културном наслеђу, које спроводе водеће научно-истраживачке и стручне институције за ту област, квалитативним истраживањем откривено је да делови мањинских популација поменути *йодзасйуйљеносй ййумаче као зайосйављање* од стране надлежних органа. У том смислу, ову перцепцију изостанка значајније заштите мањинског НКН испитали смо, посебно заинтересовани да откријемо да ли је у питању стратешка маргинализација (организовано институционално игнорисање) или се таквој перцепцији може пронаћи и неки други, мирнодопским циљевима примеренији разлог. Текућа истраживања показују да *йодзасйуйљеносй није йоследица ейничке дисйанце ниий йрисйрасносйи акйера сисйема зашйиййе*, већ да разлоге томе треба потражити у ниском апсолутном броју заштићених елемената и недовољној информисаности мањинских представника из домена културе, образовања, науке и политике о примени Унескове методологије у Републици Србији. Резултати текућих истраживања упућују на закључак да су актери Мреже заштите спремни да приступе обради, номинацији и заштити елемената мањинског НКН.¹² На то додатно упућује и национално-територијални карактер недавне успешне номинације „кола из Србије“ а не само „српског кола“ на Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечан-

¹⁰ Richard Kurin, *Safeguarding Intangible Cultural Heritage: Key Factors in Implementing the 2003 Convention*, International Journal of Intangible Heritage 2007, 2, pp. 10–20; Marc Askew, *The magic list of global status: UNESCO, World Heritage and the agendas of states*, u: Heritage and Globalisation (uredili Sophia Labadi i Colin Long), London: Routledge, 2010, 19–44; Lucas Lixinski, *Selecting Heritage: The Interplay of Art, Politics and Identity*, The European Journal of International Law 2010, 22(1), pp. 81–100.

¹¹ <http://nkns.rs/wp-content/uploads/2013/02/operativne-smernice-2013.pdf>.

¹² <http://nkns.rs/cyr/okrugli-sto-nematerijalno-kulturno-nasledje-u-funkciji-odrzhivog-razvoja-lokalne-zajednice-na>.

ства, с јасном назнаком да је реч о културном елементу карактеристичном за многе заједнице.¹³ Осим тога, а што је најважније, рад са представницима мањинских заједница сведочи о повећању њихове спремности да се укључе у процесе од којих могу да имају очигледну корист.¹⁴

Имајући у виду осетљив контекст међуетничких односа наслеђен из периода дисолуције Југославије, последњих година појачан повременом употребом идентитетских питања у форми билатералне додатне ЕУ-кондиционалности¹⁵, не чуди да је регулисање мањинског идентитетског питања и даље веома осетљиво. Имајући у виду да се државне, административне, етничке и културне границе никада не поклапају, монополски положај на „тржишту идентитета“ који је Унеско наменио државама-потписницама Конвенције, додатно компликује затечено стање и позива на промишљање начина на који је могуће очувати кључну улогу државе у процесу очувања наслеђа а истовремено омогућити да мањинско наслеђе буде адекватно заступљено у државним инвентарима и међународним листама. Један начин, препоручен поменутиим Смерницама, јесте активно укључивање мањинских заједница у систем очувања наслеђа, па и препуштање контроле тим заједницама над самим наслеђем. Али антрополошка и сродна истраживања упозоравају на чињеницу да ни у једној заједници не постоји сагласност око тога ко ће је заступати, нити ко је позван да бира елементе наслеђа који ће бити номиновани за заштиту на државном и међународном нивоу. Како бисмо превенирали могућност унутаркултурног тлачења одн. случајеве у којима се унутар самих мањинских заједница очување НКН претвара у сушту супротност ономе због чега је својевремено осмишљено, одлучили смо се за средњи пут. С тим циљем, започета је модификација постојећег државног система заштите, пажљивим и дуготрајним радом са самим заједницама, а у сарадњи са надлежнима из Мреже заштите, како би се и једни и други актери заштите мотивисали да укључе елементе мањинског НКН у обједињени државни Регистар. Тако он данас садржи и даље мали, мада с обзиром на претходно стање значајан, удео мањинских елемената, с тенденцијом повећања.

¹³ <http://nkns.rs/cyr/kolo-na-uneskovoj-reprezentativnoj-listi-nematerijalnog-kulturnog-nasledja>.

¹⁴ Милош Миленковић и Марко Миленковић, *Put ka uključivanju nacionalnih saveta nacionalnih manjina u inkluzivnu zaštitu kulturnog nasleđa – prilika koju ne treba propustiti*, Zbornik radova Istraživanje o kapacitetima lokalnih institucija kulture i stavovima građana/ki Sandžaka o načinima na koji se ostvaruje očuvanje, afirmacija i razvoj bošnjačke kulture i tradicije (priredila Tanja Azanjac), Beograd i Priboj: Ug Nova vizija, UG Ženska inicijativa i Agencija Insight. Ment, 2015, 3–10; Isidora Jarić, Valentina Sokolovska, Miloš Milenković i Marko Milenković. *Društveni i kulturni potencijal Roma u Srbiji: Ka novim politikama za inkluziju Roma 2015–2025*. Beograd: SUPRAM, 2015.

¹⁵ Miloš Milenković and Marko Milenković, *Serbia and the European Union. Is the “Culturalisation” of Accession Criteria on the Way?* Zbornik radova EU Enlargement: Current Challenges and Strategic Choices, Europe plurielle/Multiple Europes, Vol. 50, (Uredio Finn Laursen), Bruxelles: Peter Lang Verlagsgruppe, 2013, 153–174.

Miloš Milenković

OPPORTUNITIES AND OBSTACLES
TO MINORITY INTANGIBLE CULTURAL
PROTECTION IN SERBIA

S u m m a r y

Intangible cultural heritage (ICH) is consisted of core set of symbols, beliefs and practices that are considered as key representations of cultural (ethnic, religious etc.) identity of a given social group. The global framework for ICH research and protection is UNESCO 2003 Convention for safeguarding of ICH, ratified by Serbia in 2010. According to its structure and policy, UNESCO holds nation states responsible for ICH safeguarding. Most national systems in the first years of implementation are mostly dedicated to the majoritarian heritage. As a consequence, minority ICH is underrepresented in national registers of nation states worldwide, including Southeastern Europe. Our own current research shows that many prominent minority representatives find this to be another form of identity suppression and points the conclusion that regular anthropological deconstruction of reality of identities is counter-indicative to the prevention of identity-based conflicts. Communities perceive their identities as objective and real and feel critical social theory approach to their customs and traditions, predominant in anthropology, is illegitimate or even offensive. It is concluded that it should be replaced with a much older, ethnological cultural-historical paradigm and coupled with more inclusive institutional set-up for heritage protection.

Keywords: intangible cultural heritage, cultural identity, national minorities, cultural rights, UNESCO

